

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

Ζωγράφοι της Εράτυρας (Σέλιτσας)
Από τον 18^ο στον 19^ο αιώνα

Σάββατο, 4 Μαρτίου 2023
Εράτυρα, Αίθουσα Πολιτιστικών Εκδηλώσεων

zografoitiseratyras2023.wordpress.com

URC TEMENUS

Ινστιτούτο Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής &
Πολιτιστικής Κληρονομιάς - ΠΕΚ "Τήμενος" -
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Εφορεία Αρχαιοτήτων Κοζάνης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Δήμος Βοΐου (Κοινότητα Εράτιρας)

Ζωγράφοι της Εράτουρας (Σέλιτσας): Από τον 18ο στον 19ο αιώνα

Το Ινστιτούτο Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΠΕΚ «ΤΗΜΕΝΟΣ» του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, η Εφορεία Αρχαιοτήτων Κοζάνης, η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και ο Δήμος Βοΐου (Κοινότητα Εράτουρας) διοργανώνουν στην Εράτουρα το Σάββατο 4 Μαρτίου 2023 Επιστημονική Ημερίδα με θέμα «*Ζωγράφοι της Εράτουρας (Σέλιτσας): Από τον 18ο στον 19ο αιώνα*». Η εκδήλωση αυτή διοργανώθηκε με στόχο να αναδειχθεί ένα σχετικά άγνωστο κεφάλαιο της μεταβυζαντινής τέχνης, το οποίο παραμένει σε μεγάλο βαθμό ανεξερεύνητο μέχρι σήμερα.

Η ημερίδα φιλοδοξεί να διερευνήσει με διεπιστημονικές μεθόδους την κοσμική και θρησκευτική ζωγραφική της Σέλιτσας, μιας κοινότητας η οποία μέχρι και τις αρχές του 20ού αιώνα βρισκόταν μέσα στα όρια της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Τα δείγματα της τέχνης αυτής δεν έχουν μελετηθεί διεξοδικά, καθώς μετά τη δημιουργία του ελληνικού κράτους θεωρήθηκαν εκδηλώσεις μιας τέχνης υβριδικής και επαρχιακής που ενσωματώνει στοιχεία από διαφορετικές εικαστικές παραδόσεις (βυζαντινή, ισλαμική, δυτική τέχνη). Η στάση της έρευνας απέναντι στη ζωγραφική της Εράτουρας, που κατατάχθηκε στο πεδίο της “λαϊκής ζωγραφικής”, αλλά και ποικίλοι παράγοντες και αναγκαιότητες (καταστροφές στην διάρκεια των πολέμων, φυσικές καταστροφές, ανοικοδόμηση) οδήγησαν σε μια ελλιπή τεκμηρίωση των καλλιτεχνικών της τεκμηρίων της Εράτουρας, και συνακόλουθα στην πλημμελή συντήρηση και συχνότερα στην φθορά και την ολοκληρωτική καταστροφή πολλών κοσμικών, κυρίως, κτηρίων. Για τους λόγους αυτούς θεωρήσαμε ότι η συγκεκριμένη ημερίδα θα πρέπει όχι μόνο να στοχεύσει στην επιστημονική τεκμηρίωση του σωζόμενου ακόμα καλλιτεχνικού αποθέματος της Εράτουρας, αλλά και να προτείνει στην τοπική κοινωνία σύγχρονους τρόπους βασισμένους στα νέα τεχνολογικά μέσα για τη διάσωση και την ανάδειξη της συγκεκριμένης κληρονομιάς, σε μια κοινότητα όπου η πληθώρα των ζωγραφικών τεκμηρίων της συρρικνώνεται επικίνδυνα με την πάροδο του χρόνου.

Σκοπός της ημερίδας δεν είναι μόνο η τεκμηρίωση της ζωγραφικής των εκκλησιαστικών και κοσμικών κτηρίων της Εράτουρας αλλά η διερεύνηση των ιστορικών, οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων, που οδήγησαν στη διαμόρφωση των εικονογραφικών θεμάτων και των υφολογικών χαρακτηριστικών των ζωγράφων της Σέλιτσας, ώστε να διαφανούν οι στάσεις, οι αισθητικές αντιλήψεις, η διαμόρφωση νοοτροπιών στο πλαίσιο μιας χαρακτηριστικής κοινότητας που άκμασε κατά την ύστερη οθωμανική περίοδο. Παράλληλα, ένα από τα βασικά ζητούμενα της συγκεκριμένης ημερίδας είναι να τεκμηριωθεί η δραστηριότητα των ζωγράφων με καταγωγή από τη Σέλιτσα και να διερευνηθούν οι αιτίες και οι συνθήκες εξακίνωσης της δράσης των συγκεκριμένων ζωγράφων. Πιστεύουμε ότι τα έργα αυτών των ζωγράφων από την Εράτουρα αποτελούν μια απτή απόδειξη του καλλιτεχνικού ταλέντου, της δημιουργικότητας και της ευρηματικότητας των συγκεκριμένων καλλιτεχνών και της εποχής τους και ελπίζουμε ότι η συγκεκριμένη ημερίδα θα βοηθήσει να γίνει πιο προσιτό σε ένα ευρύτερο κοινό αυτό το συναρπαστικό και ζωντανό κεφάλαιο της ιστορίας της ελληνικής τέχνης.

Η Επιστημονική Επιτροπή

Ζωή Γοδόση

Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών, Σχολή Καλών Τεχνών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Παναγιώτης Κυράτσης

Καθηγητής, Τμήμα Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Θεοχάρης Τσάμπουρας

Αρχαιολόγος Εφορείας Αρχαιοτήτων Κοζάνης, Δρ. Βυζαντινής Αρχαιολογίας ΑΠΘ

Η Οργανωτική Επιτροπή

Γιώργος Βάρκας

Πρόεδρος Τοπικής Κοινότητας Εράτουρας

Βασίλης Στρέμπας

Εκπαιδευτικός - ερευνητής

Ζωγράφοι της Εράτυρας (Σέλιτσας) Από τον 18^ο στον 19^ο αιώνα

Σάββατο, 4 Μαρτίου 2023

09:45 - 10:15 Έναρξη Ημερίδας - Χαιρετισμοί

Α' ΣΥΝΕΔΡΙΑ: ΟΙ ΖΩΓΡΑΦΟΙ ΤΗΣ ΕΡΑΤΥΡΑΣ (ΣΕΛΙΤΣΑΣ) ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥΣ

Πρόεδρος: **Ευθυμία Γεωργιάδου-Κούντουρα**, Ιστορικός Τέχνης, πρώην Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ιστορίας της Τέχνης ΑΠΘ, Πρόεδρος Εταιρείας Ελλήνων Ιστορικών Τέχνης

10:15 - 10:30 Ζητήματα μελέτης της ζωγραφικής της Εράτυρας (Σέλιτσας) (18ος - 19ος αιώνας)
Ζωή Γοδόση, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

10:30 - 10:45 Οι ζωγράφοι και η κοινωνία της Εράτυρας τον 19ο αιώνα: Το ιστορικό πλαίσιο
Βασίλης Στρέμπας, Εκπαιδευτικός - ερευνητής

10:45 - 11:00 Το ξυλόγλυπτο τέμπλο του ναού του Αγίου Γεωργίου στην Εράτυρα Βοΐου, νομού Κοζάνης
Αικατερίνη Δ. Κούσουλα, Δρ. Αρχαιολόγος, Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης

11:00 - 11:15 Ο Βαλκάνιος Πραματευτής και η δράση του μέσα από τον ζωγραφικό διάκοσμο της οικίας Μήλιου
Θεοδώρα Μήλιου, Δρ. Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών.

11:15 - 11:30 Άγνωστα έργα Σελιτσιωτών και πρώιμοι Σελιτσιώτες Ζωγράφοι
Θεοχάρης Τσάμπουρας, Δρ. Βυζαντινής Αρχαιολογίας, Αρχαιολόγος Εφορείας Αρχαιοτήτων Κοζάνης

11:30 - 11:45 ΣΥΖΗΤΗΣΗ

11:45 - 12:00 ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ - ΚΑΦΕΣ

Β΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ: Η ΕΞΑΚΤΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΣΕΛΙΤΣΙΩΤΩΝ ΖΩΓΡΑΦΩΝ

Πρόεδρος: **Ιλιάννα Ζάρρα**, Καθηγήτρια Ιστορίας της Τέχνης,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

12:00 - 12:15	Το έργο του έκ Σελίτσης Γεωργίου Ζωγράφου και του υιού αυτού Έμμανουήλ στο τέμπλο του Αγίου Δημητρίου στο Μοναστήρι (Βιτώλια) π. Ειρηναίος Ι. Χατζηεφραιμίδης , Ίεροκήρυκας Ί.Μ.ΦΠΕ - Όμότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
12:15 - 12:30	Ζωγράφοι από την Εράτυρα στην Καστοριά τον 19ο αιώνα Θωμάς Ζήκος , Ιστορικός τέχνης - Θεολόγος
12:30 - 12:45	Οι ζωγράφοι Παπαζήσης και Γεώργιος Εμμανουήλ από την Σέλτσα και η καλλιτεχνική τους δημιουργία στην Καστοριά Ιωάννης Σίσιου , Δρ. Αρχαιολόγος, Εφορεία Αρχαιοτήτων Καστοριάς
12:45 - 13:00	Η γραφή των ζωγράφων «Γεωργίου και Μανουήλ εκ Σελίτσης» μέσα από επιγραφές σε ναούς και φορητές εικόνες της Ημαθίας. Συγκριτικές παρατηρήσεις και προσεγγίσεις π. Αθανάσιος Γ. Βουδούρης , Δρ. Ιστορίας
13:00 - 13:15	Αρχειακές πηγές της ιστορικής παρουσίας και τεκμήρια της καλλιτεχνικής δραστηριότητας ζωγράφων της Εράτυρας στην Κλεισούρα Καστοριάς Νικόλαος Σιώκης , Δρ. Ιστορίας Ελληνισμού
13:15 - 13:30	ΣΥΖΗΤΗΣΗ
13:30 - 13:45	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ - ΚΑΦΕΣ

Άγγελοι, Λεπτομέρεια από φορητή εικόνα με παράσταση της Αγίας Τριάδος, 1815, Ι.Ν. Ταξιαρχών, Εράτυρα.

Γ΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ: Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΜΕ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΜΕΣΑ

Πρόεδρος: **Παναγιώτης Κυράτσης**, Καθηγητής, Τμήμα Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

13:45 - 14:00	Ψηφιακός πολιτισμός Παναγιώτης Κυράτσης , Καθηγητής, Τμήμα Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
14:00 - 14:15	Η Τεχνητή Νοημοσύνη στην μελέτη και συντήρηση πινάκων και τοιχογραφιών Ιωάννης Πήτας , Καθηγητής, Τμήμα Πληροφορικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
14:15 - 14:30	Επαύξηση της πραγματικότητας στην ζωγραφική Γεώργιος Πράπας, Γρηγόρης Κούτσικος, Μαλαματή Λούτα, Μάρκος Τσίπουρας , Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών & Μηχανικών Υπολογιστών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
14:30 - 14:45	ΣΥΖΗΤΗΣΗ
14:45 - 15:00	ΣΥΝΟΨΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΣΜΑΤΑ - ΛΗΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΗΜΕΡΙΔΑΣ
17:00	ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ ΞΕΝΑΓΗΣΗ ΣΤΟΝ Ι.Ν. ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Κυριακή, 5 Μαρτίου 2023

10:30

ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΕΡΑΤΥΡΑΣ
(ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ, ΣΕ ΝΑΟΥΣ ΚΑΙ ΑΡΧΟΝΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΡΑΤΥΡΑΣ)

Τοιχογραφία, οικία Παπαθεοδώρου, Εράτυρα.

Ζωή Γοδόση

Ζητήματα μελέτης της ζωγραφικής της Εράτυρας (Σέλιτσας) (18ος - 19ος αιώνας)

Η ζωγραφική της Εράτυρας (Σέλιτσας) κατά τον 18ο και 19ο αιώνα αποτελεί ένα σημαντικό κεφάλαιο της κοσμικής και θρησκευτικής ζωγραφικής στον χώρο της Δυτικής Μακεδονίας. Η διερεύνηση επιμέρους θεμάτων αυτής της ζωγραφικής αφορά την τεκμηρίωση του έργου των ζωγράφων και την εξακτίνωσή του σε περιοχές μακριά από τον τόπο καταγωγής τους, την επαγγελματική οργάνωση σε ομάδες με βάση κυρίως τις συγγενικές σχέσεις, την κινητικότητα και τα δίκτυα που διαμορφώνονται ανάμεσα σε ζωγράφους και πελάτες με την ανάληψη παραγγελιών σε εκκλησιαστικά και μοναστηριακά συγκροτήματα, την υιοθέτηση καινοτομιών στην απόδοση των θρησκευτικών σκηνών και των κοσμικών θεμάτων καθώς και στη διαχείριση του χώρου στα τοιχογραφικά σύνολα που αναλαμβάνουν, την παράλληλη δράση των ζωγράφων σε κοσμικά και θρησκευτικά κτήρια. Η παρουσίαση επικεντρώνεται στην επισήμανση των αξόνων που προαναφέρθηκαν και οι οποίοι αφορούν τη μελέτη του έργου των ζωγράφων της Εράτυρας (Σέλιτσας), στο πλαίσιο ενός ευρύτερου εκπονούμενου ερευνητικού προγράμματος. Παράλληλα, εντάσσεται η δράση τους στο ιστορικό συγκείμενο του 19ου αιώνα με ενδεικτική τη μελέτη της περίπτωσης του παπα Θωμά Οικονομίδη (Αγαθάγγελου) με βάση το ζωγραφικό του έργο και τα απομνημονεύματά του.

Βασίλης Στρέμπας

Οι ζωγράφοι και η κοινωνία της Εράτυρας τον 19ο αιώνα: Το ιστορικό πλαίσιο

Η εισήγηση θα επιχειρήσει να περιγράψει το ιστορικό πεδίο εντός του οποίου διαμορφώθηκαν και έδρασαν οι ζωγράφοι. Τις περιόδους ανάπτυξης, που τέμνονται από καταστροφές: Ίδρυση, το 1699, της “Περιωνύμου Σχολής”, ο Χαλασμός του 1774, η Σχολή Αργ. Παπαρίζου, οι προεπαναστατικές ζυμώσεις. Υποταγή, το 1805, στον Αλή πασά και τσιφλικοποίηση, συμμετοχή στην Εθνεγερσία. Η δύσκολη περίοδος 1822-1828, μερική ερημοποίηση. Η ταχεία ανασυγκρότηση μετά το 1830, με αποκορύφωμα την ανέγερση και διακόσμηση του ναού του Αγίου Γεωργίου. Επίσης, η εισήγηση θα επιχειρήσει να φωτίσει αμυδρά την ενεργή θέση των ζωγράφων στην κοινωνία της Σέλιτσας και στο λόγιο κλίμα, το οποίο συνδιαμορφώνουν.

Αικατερίνη Δ. Κούσουλα

Το ξυλόγλυπτο τέμπλο του ναού του Αγίου Γεωργίου στην Εράτυρα Βοΐου, νομού Κοζάνης

Ο Ιερός Ναός του Αγίου Γεωργίου δεσπόζει στην κεντρική πλατεία της Εράτυρας. Η μεγάλη μεταβυζαντινή βασιλική με περίστωο που έχτισαν «τέκτονες ζουπανιώται», εγκαινιάστηκε με λαμπρότητα το 1845. Εκτός από τον πλούσιο γραπτό εσωτερικό διάκοσμο, ο ναός κοσμείται με μοναδικό στο είδος του τέμπλο και ξύλινη επίπλωση (θρόνο, άμβωνα, προσκυνητάρια), που αποτελούν ενιαία παραγγελία. Το τέμπλο είναι ξυλόγλυπτο, επίχρυσο και η κατασκευή του ολοκληρώθηκε το 1860 ενώ επιχρυσώθηκε το 1880 από τους αδελφούς Κωτούλα. Παρά τη χρονολόγησή του στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, το τέμπλο του ναού του αγίου Γεωργίου, συνιστά όψιμη επιτομή της τέχνης του ξυλόγλυπτου στα τέμπλα, όπως αυτή αποκρυσταλλώθηκε τον 18ο και το πρώτο μισό του 19ου από τους ξυλογλύπτες της Ηπείρου και του Αγίου Όρους.

Ο Βαλκάνιος Πραματευτής και η δράση του μέσα από τον ζωγραφικό διάκοσμο της οικίας Μήλιου

Μέσα από μία αναδρομή στην ιστορία, την αρχιτεκτονική και τον ζωγραφικό διάκοσμο της οικίας Μήλιου στην Εράτυρα Κοζάνης θα αναδειχθεί ο «Βαλκάνιος Πραματευτής» και η δράση του στις ελληνικές παροικίες των Βαλκανίων, της Μεσευρώπης και την Κωνσταντινούπολη. Οι ζωγραφικές απεικονίσεις αποτελούν εύγλωπτο μάρτυρα της άνθισης των πόλεων της Δυτικής Μακεδονίας, όπου το επιχειρηματικό δαιμόνιο των εμπόρων κατάφερε να μετατρέψει τις ευκαιρίες που πρόσφερε η αχανής Οθωμανική αυτοκρατορία σε πλούτο και ποιότητα ζωής. Απόψεις πόλεων, φανταστικά τοπία, μυθολογικές σκηνές, ακόμη και προσωπογραφίες καταδεικνύουν την οικονομική ευμάρεια και την επίδραση που άσκησε ο δυτικός τρόπος ζωής και στην οργάνωση της κοινοτικής ζωής της Εράτυρας.

Θεοχάρης Τσάμπουρας

Άγνωστα έργα Σελιτσιωτών και πρώιμοι Σελιτσιώτες Ζωγράφοι

Οι καταβολές του ζωγραφικού εργαστηρίου της Σέλιτσας δεν έχουν ακόμα διερευνηθεί. Από τα πρώτα κιόλας ενυπόγραφα έργα τους οι ζωγράφοι της Σέλιτσας εφαρμόζουν ένα καινοτόμο τεχνοτροπικό ύφος, που παραπέμπει ξεκάθαρα προς τη φυσιοκρατική απεικόνιση, ενώ, παράλληλα, οι ιδιαίτερες εικονογραφικές προτιμήσεις τους υποδεικνύουν ότι έχουν μαθητεύσει πλάι σε ζωγράφους καινοτόμους διαμορφώνοντας μια καλλιτεχνική αντιπρόταση στιβαρή, συγκροτημένη και τεχνικά άρτια. Το συγκεκριμένο τεχνοτροπικό ύφος θα μετεξελίσσουν οι Σελιτσιώτες καθ' όλη τη διάρκεια του 19ου αιώνα, καθώς μετατρέπονται από ζωγράφους τοπικής εμβέλειας σε συγκροτημένα μετακινούμενα συνεργεία, που έχουν σαν στόχο τη εξακτίνωση της δράσης τους. Η παρούσα ανακοίνωση φιλοδοξεί να διερευνήσει τις ζωγραφικές καταβολές των αγιογραφικών εργαστηρίων της Σέλιτσας, παρουσιάζοντας άγνωστα έργα Σελιτσιωτών ζωγράφων (κυρίως από την περιοχή του Βοΐου και της Κοζάνης), σε μια προσπάθεια να διαγραφεί ο κύκλος των ζωγράφων με τους οποίους αλληλεπιδρούν και να ενταχθούν στο συγχρονικό καλλιτεχνικό περιβάλλον τους.

*Η Δημιουργία του Κόσμου.
Λεπτομέρεια από τις τοιχογραφίες
του δυτικού τοίχου του Ι.Ν. Αγίου
Γεωργίου, Εράτυρα.*

π. Ειρηναίος Ι. Χατζηφραιμίδης

Τὸ ἔργο τοῦ ἐκ Σελίτσης Γεωργίου Ζωγράφου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἐμμανουήλ στὸ τέμπλο τοῦ Ἁγίου Δημητρίου στὸ Μοναστήρι (Βιτώλια)

Σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιγραφή στὴν εἰκόνα τῆς Σύναξης τῶν Ταξιαρχῶν, στὸ τέμπλο τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Μοναστηρίου, ὁ ἐκ Σελίτσης (Ἐράτυρας) Γεώργιος Μανουήλ καὶ ὁ υἱός του Ἐμμανουήλ, ἀγιογράφησαν ὅλες ἀνεξαιρέτως τὶς δεσποτικές καὶ ἐορτολογικὲς εἰκόνες, τὶς Σταυρώσεις, τὸ «χρῦσωμα» τοῦ τέμπλου, ἀλλὰ καὶ ἔκαναν ὅλη τὴ διακόσμηση τοῦ ναοῦ. Ἐξαιροῦνται οἱ εἰκόνες τῶν δώδεκα Ἀποστόλων καὶ τῶν προφητῶν. Ἡ ἐπιγραφή φέρει χρονολογία: 20 Σεπτεμβρίου 1846. Πρόκειται γιὰ εἰκόνες μὲ καλλιτεχνικὴ ἀξία καὶ ρεαλισμὸ στὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα, ἐπηρεασμένες ἀπὸ τὴν ζωγραφικὴ τοῦ τρισδιάστατου χώρου, τῆς λογικῆς διάρθρωσης, τῆς προοπτικῆς καὶ τῆς ψευδαίσθησης τοῦ ὄγκου, ποὺ ἐπικρατεῖ στὰ μέσα τοῦ 19ου αἰώνα στὴ Βαλκανικὴ. Ἰδιαίτερη ἀξία ἀποκτοῦν οἱ ἀναγραφόμενες στὶς εἰκόνες ἀφιερώσεις ἀπὸ τὶς συντεχνίες τῆς τότε ἐλληνικῆς Κοινότητος τοῦ Μοναστηρίου, ἀνθηρῆς, μὲ πλούσια πολιτισμικὴ καὶ ἐκπαιδευτικὴ δραστηριότητα.

Θωμάς Ζήκος

Ζωγράφοι ἀπὸ τὴν Ἐράτυρα στὴν Καστοριά τὸν 19ο αἰώνα

Το φαινόμενο τῆς μετακίνησης ζωγράφων γιὰ ἀνεύρεση πελατείας μαρτυρεῖται ἤδη ἀπὸ τὸν 16ο αἰώνα. Τὸν 19ο αἰώνα καταγράφονται μετακινήσεις ζωγράφων ἀπὸ τὴ Σέλτσα (σημερινὴ Ἐράτυρα) ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος (μονὴ Μεγίστης Λαύρας) μέχρι τὴν Κορυτσά καὶ τὴν Καστοριά. Στὴν Καστοριά μαρτυροῦνται στοιχεῖα γιὰ τὴ δραστηριότητα ζωγράφων σὲ αρκετοὺς ναοὺς τοῦ 19ου αἰώνα. Στὰ μέσα τοῦ 19ου αἰώνα ἐντοπίζεται ὁ Γεώργιος Μανουήλ (1840, δεσποτικὲς εἰκόνες τοῦ Ἁγίου Λουκά). Ἐνα χρόνο ἀργότερα ἐντοπίζεται ὁ Παπαζήσιος Οἰκονόμος ἢ Παπαζήκος Ζωγράφος (1841, Ἅγιοι Ἀνάργυροι τῆς συνοικίας Καρύδη). Στὸν ναὸ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς Οἰκονόμου (1846) ἐντοπίζεται ἔργο τοῦ Κωνσταντίνου Ἰωάννου (ἄμβωνας, δεσποτικὲς εἰκόνες), τοῦ Γεωργίου (1846, εἰκόνα τοῦ Προδρόμου) καὶ τοῦ Ἰωάννη (1848, εἰκόνα τῶν ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου καὶ Ελένης). Στὸν μητροπολιτικὸ ναὸ τῆς Κοίμησης τῆς Θεοτόκου ἐντοπίζεται φορητὴ εἰκόνα τῆς Κοίμησης, ἔργο τοῦ παπα Θωμά Οἰκονομίδη, γιου τοῦ Παπαζήσιου (1871). Λίγα χρόνια ἀργότερα, τὸ 1876, ὁ παπα Θωμάς ἐργάστηκε στὴν ἱστόρηση τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Θωμά τῆς συνοικίας Μουζεβίκη.

Ἰωάννης Σίσσιου

Οἱ ζωγράφοι Παπαζήσης καὶ Γεώργιος Ἐμμανουήλ ἀπὸ τὴν Σέλτσα καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ τους δημιουργία στὴν Καστοριά

Στὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Λουκά (1840) κατέθεσαν τὸ ζωγραφικὸ τους ταλέντο οἱ δύο σύγγαμβροι (μπατζανάκια) Γεώργιος Ἐμμανουήλ καὶ Παπαζήσης ἀπὸ τὴν Σέλτσα (Ἐράτυρα). Σύμφωνα μὲ τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ γιου τοῦ Παπαζήση Θωμά –μετέπειτα Ἀγαθάγγελου– οἱ δύο ζωγράφοι βρέθηκαν στὴν Καστοριά ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνοικοδόμηση τοῦ ναοῦ. Ὁ Παπαζήσης ἐκτελοῦσε συγχρόνως καὶ χρέη ἱερέα στὴν ἐνορία τοῦ Ἁγίου Λουκά. Αὐτὸς ἀνέλαβε τὴν διακόσμηση τοῦ ναοῦ μὲ τοιχογραφίες ἔχοντας ὡς βοηθὸ τὸν γιό του Δημήτριο. Ἡ ζωγραφικὴ δυτικὸτροπὴ καὶ μὲ ἔντονα χρώματα κατανέμεται σὺς πλάγιους τοίχους (ολόσωμες μορφές), τὴν οροφή καὶ τὸ στηθαίον τοῦ γυναικωνίτη. Ὅλα τὰ θέματα μεταφέρουν αὐτοῦσια δυτικὰ πρότυπα. Στὸ τέμπλο ὡστόσο δοκιμάστηκαν οἱ ἰκανότητες καὶ τῶν δύο. Ἀπὸ τὶς δεσποτικὲς ὁ Παπαζήσης διάλεξε τὶς εἰκόνες: Χριστὸς Παντοκράτωρ, Παναγία Βρεφοκρατούσα, Ἰωάννης Πρόδρομος καὶ ἅγιος Λουκάς. Τὸ βημόθυρο εἶναι ἐπίσης δικό του ἔργο. Ἀπὸ τὴν δευτέρη ζώνη ἀνέλαβε μόνον δύο ζεύγη μορφῶν: τοὺς ἁγίους Κύριλλο καὶ Μεθόδιο καὶ τοὺς δύο εὐαγγελιστὲς Ἰωάννη καὶ Μάρκο. Ὁ Γεώργιος

Εμμανουήλ που καταθέτει την χρονολογία και την υπογραφή του πάνω στην δεσποτική εικόνα του προφήτη Ηλία «1840. Δια χειρός Γεωργίου Μανουήλ εν Σελίτζη», διαθέτει μεγαλύτερη εμπειρία και διαφορετικό ύφος. Έργα του είναι: η δεσποτική των ιαματικών αγίων, Κοσμά – Δαμιανού – Παντελεήμονος και από την δεύτερη ζώνη οι εικόνες: Γέννηση, Υπαπαντή, Βαΐοφόρος, Ανάσταση, Ανάληψη, Μεταμόρφωση, Πεντηκοστή, Μανδήλιο, Κυριακή του Θωμά, Κυριακή του Παραλύτου, Κυριακή Μυροφόρων, Άγιοι Πάντες.

π. Αθανάσιος Γ. Βουδούρης

Η γραφή των ζωγράφων «Γεωργίου και Μανουήλ εκ Σελίτζης» μέσα από επιγραφές σε ναούς και φορητές εικόνες της Ημαθίας. Συγκριτικές παρατηρήσεις και προσεγγίσεις

Η δραστηριότητα των εκ Σελίτζης ζωγράφων Γεωργίου και του υιού του Μανουήλ μαρτυρείται σε ναούς της Ημαθίας μέσω της ύπαρξης ορισμένων επιγραφών στη μνημειακή ζωγραφική ναών του πρώτου μισού του 19ου αιώνα καθώς και σε φορητές εικόνες σε μοναστήρια και ναούς της επαρχίας Βεροίας - Ναούσης και της επισκοπής Καμπανίας. Η ανακοίνωση βασίζεται σε κάποιο βαθμό σε παλαιότερη μελέτη μας με τίτλο «Η κτιτορική επιγραφή της Ιεράς Μονής Αγίων Αναργύρων στο Νησί Ημαθίας», η οποία δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Μελετήματα Ημαθίας 3 (2011)» της Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας (Ε.Μ.Ι.Π.Η.). Στην παρούσα συγκυρία επιχειρείται μία νεότερη προσπάθεια προσέγγισης των γραφολογικών προτύπων και επιλογών των συγκεκριμένων ζωγράφων, ως ιδιαίτερο αποτύπωμα της ευρύτερης καλλιτεχνικής τους δραστηριότητας και του μορφωτικού – πνευματικού τους επιπέδου.

Νικόλαος Σιώκης

Αρχαιακές πηγές της ιστορικής παρουσίας και τεκμήρια της καλλιτεχνικής δραστηριότητας ζωγράφων της Εράτουρας στην Κλεισούρα Καστοριάς

Η παρούσα εισήγηση αποσκοπεί στη διερεύνηση του καλλιτεχνικού αποτυπώματος ζωγράφων της Εράτουρας στην Κλεισούρα Καστοριάς με την αξιοποίηση αρχαιακών πηγών (αυτοβιογραφικά κείμενα, κατάστιχα) και άλλων τεκμηρίων (ανεπίγραφες και ενεπίγραφες εικόνες ή αγιογραφίες, λάβαρα), που σώζονται μέχρι σήμερα στους ναούς και στο Κειμηλιαρχείο της κωμόπολης αλλά και στην μονή Γενεθλίου της Θεοτόκου. Στοχεύει στην αποκάλυψη της ταυτότητας των ζωγράφων, στην ιχνηλάτηση της καλλιτεχνικής τους δραστηριότητας που αποτελούσε για τους ίδιους πηγή εσόδων και μέσο βιοπορισμού, αλλά και στη χρονολόγηση και ταυτοποίηση άδηλων έργων που, τεκμηριωμένα, αποδίδονται στον χρωστήρα τους και καταδεικνύουν παράλληλα την κοινωνική και οικονομική επιφάνεια των παραγγελιοδοτών. Η μελέτη του έργου και της δράσης των ζωγράφων αναδεικνύει τη δυναμική της τέχνης τους, τη συμβολή τους στην εξέλιξη της μεταβυζαντινής εκκλησιαστικής ζωγραφικής, αλλά και την πνευματικότητα και την καλαισθησία των καλλιτεχνών αυτών.

*Φανταστικό τοπίο με γέφυρα.
Λεπτομέρεια από τοιχογραφία.
Αρχοντικού Μηλιού, Εράτουρα.*

Παναγιώτης Κυράτσης

Ψηφιακός πολιτισμός

Τα ψηφιακά εργαλεία και οι μεθοδολογίες που βασίζονται σε αυτά, αποτελούν μια περιοχή που εμφανίζει μεγάλη άνθιση το τελευταίο διάστημα και αναμένεται να γιγαντωθούν οι εφαρμογές τους στο μέλλον. Οι ψηφιακοί περίπατοι φέρνουν τα εκθέματα μουσείων και εκθεσιακών χώρων πολύ εύκολα κοντά στον ενδιαφερόμενο και του διεγείρουν το ενδιαφέρον να επισκεφτεί και δια ζώσης τον τόπο. Οι τεχνικές 3D σάρωσης χρησιμοποιούνται για την τρισδιάστατη ψηφιακή απεικόνιση των εκθεμάτων, με υφή ή μόνο της γεωμετρίας τους, ανάλογα με τη χρήση, ενώ μέσω της τεχνολογίας της 3D εκτύπωσης, τα ίδια τα αντικείμενα μπορούν να αναδειχτούν ακόμη περισσότερο. Επιπλέον, η τεχνολογία χαρτογραφικής προβολής οδηγεί σε νέες εφαρμογές και ευκαιρίες πολιτισμικής ανάδειξης. Τέλος, μια σειρά από μελέτες περιπτώσεων θα παρουσιαστούν κατά τη διάλεξη.

Ιωάννης Πήτας

Η Τεχνητή Νοημοσύνη στην μελέτη και συντήρηση πινάκων και τοιχογραφιών

Η Τεχνητή Νοημοσύνη και ειδικότερα η Υπολογιστική όραση μπορούν να συνεισφέρουν με 2 τρόπους στην μελέτη και συντήρηση πινάκων και τοιχογραφιών:

A) Μελέτη των απεικονιστικών τεχνικών και της τεχνοτροπίας των πινάκων, εικόνων και τοιχογραφιών με ποσοτικό τρόπο.

B) Συμβολή στην μελέτη της συντήρησή τους με διάφορες απεικονιστικές τεχνικές, πχ ορατού, υπεριώδους, υπερύθρου, ακτίνων X και πολυφασματική απεικόνιση. Οι μέθοδοι αυτές μπορούν να αποκαλύψουν το ανθίβολο, την κατάσταση ενός ζωγραφικού συνόλου, και τυχόν επιζωγραφήσεις. Επίσης μπορούν να συμβάλουν στην οπτική αποκατάσταση λειψών τμημάτων και ρωγμών στην επιφάνεια του πίνακα.

Θα παρουσιαστούν παραδείγματα εφαρμογής των μεθόδων αυτών σε Βυζαντινές/μεταβυζαντινές εικόνες. Οι ίδιες ή παρόμοιες μέθοδοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν και στην μελέτη των έργων των ζωγράφων της Εράτουρας.

Γεώργιος Πράπας, Γρηγόρης Κούτσικος, Μαλαματή Λούτα, Μάρκος Τσίπουρας

Επαύξηση της πραγματικότητας στην ζωγραφική

Η επαυξημένη πραγματικότητα (AR) στη ζωγραφική είναι μια σχετικά νέα και συναρπαστική εξέλιξη στον τομέα της τέχνης. Με τη βοήθεια της τεχνολογίας AR, οι καλλιτέχνες μπορούν πλέον να δημιουργούν εκπληκτικούς πίνακες που ζωντανεύουν με έναν εντελώς νέο τρόπο. Οι πίνακες ζωγραφικής AR μπορούν να δημιουργηθούν χρησιμοποιώντας λογισμικό που συνδυάζει τον ψηφιακό κόσμο με τον φυσικό. Όταν προβάλλεται μέσω μιας συσκευής με δυνατότητα AR, όπως smartphone ή tablet, η ζωγραφική φαίνεται να ζωντανεύει και να αλληλεπιδρά με τον πραγματικό κόσμο. Η επαυξημένη πραγματικότητα στη ζωγραφική αποτελεί ένα νέο και καινοτόμο τρόπο για την προβολή των έργων των καλλιτεχνών και την προσέλκυση του κοινού. Σε αυτά τα πλαίσια, υλοποιείται μια εφαρμογή επαυξημένης πραγματικότητας, η οποία αναγνωρίζει μια σειρά από πίνακες και επαυξάνει με πληροφορίες για το δημιουργό, καθώς και για τον πίνακα.

| ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ

π. Βουδούρης Γ. Αθανάσιος, Δρ. Ιστορίας
voudouris@yahoo.gr

Ο π. Αθανάσιος Γ. Βουδούρης γεννήθηκε στη Βέροια το 1981 και μεγάλωσε στο ορεινό χωριό Φυτειά Ημαθίας. Σπούδασε στη Θεολογική Σχολή του ΑΠΘ, στην οποία αναγορεύτηκε Διδάκτορας της Εκκλησιαστικής Ιστορίας. Κατόπιν αποφοίτησε από το Τμήμα Ιστορίας - Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κύπρου, στο οποίο είναι προς κρίση Διδάκτορας στο γνωστικό αντικείμενο της Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας. Παρακολούθησε το διατμηματικό πρόγραμμα των «Σπουδών Φύλου» (Gender studies) του Πανεπιστημίου Κύπρου, καθώς και Βυζαντινή Παλαιογραφία στο Πανεπιστήμιο Ludwig Maximilians Universität (LMU) του Μονάχου. Ασχολείται ερευνητικά με ζητήματα που σχετίζονται με τη διαμόρφωση των εθνικών ταυτοτήτων και τις διεθντικές – διαπολιτισμικές σχέσεις στον Βαλκανικό και Μεσογειακό χώρο, καθώς και με την τοπική ιστορία του Ν. Ημαθίας. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος και πρώτος πρόεδρος του Δ.Σ. της «Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας (Ε.Μ.Ι.Π.Η.)» καθώς και ιδρυτής και μέχρι σήμερα σύμβουλος έκδοσης του περιοδικού «Χρονικά Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας».

Γοδόση Ζωή, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών,
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
zgodosi@uowm.gr

Η Ζωή Γοδόση είναι Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας με αντικείμενο «Ιστορία της Νεότερης Ελληνικής Τέχνης». Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα αφορούν τη μελέτη της λαϊκής ζωγραφικής, της ελληνικής τέχνης του 20ου αιώνα και της σύγχρονης ελληνικής και βαλκανικής τέχνης. Είναι μέλος της συντονιστικής επιτροπής του Ινστιτούτου Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΠΕΚ ΤΗΜΕΝΟΣ του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.

Ζήκος Θωμάς, Ιστορικός τέχνης - Θεολόγος
zikostomas@gmail.com

Ο Θωμάς Ζήκος γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη, όπου και εργάζεται ως εκπαιδευτικός. Σπούδασε στη Θεολογική σχολή Βελιγραδίου. Είναι πτυχιούχος, κάτοχος Master και διδακτορικού διπλώματος στο Τμήμα Θεολογίας της Θεολογικής σχολής του ΑΠΘ, με γνωστικό αντικείμενο τη Βυζαντινή Αρχαιολογία και Τέχνη. Το μεταπτυχιακό του τιτλοφορείται «Η παράσταση του αγίου Νέστορα στη βυζαντινή τέχνη» και το διδακτορικό του: «Ο ναός της Αγίας Παρασκευής Οικονόμου στη Καστοριά και ο ζωγράφος Αθανάσιος Παναγιώτου». Υπήρξε συνεργάτης των εφημερίδων «Ορίζοντες» και «Καστοριανός Πολίτης» του περιοδικού «Ελιμειακά» και του περιοδικού «Δυτικομακεδονικά Γράμματα». Έχει συμμετάσχει με ανακοινώσεις σε πολλά επιστημονικά συνέδρια. Άρθρα του έχουν δημοσιευθεί σε επιστημονικά περιοδικά και πρακτικά συνεδρίων. Γνωρίζει Αγγλικά, Σερβικά και Ρωσικά.

Κούσουλα Δ. Αικατερίνη, Δρ. Αρχαιολόγος, Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης
akousoula@culture.gr

Η Αικατερίνη Δ. Κούσουλα μεγάλωσε στη Θεσσαλονίκη. Υπηρετεί ως μόνιμη αρχαιολόγος στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης του Υπουργείου Πολιτισμού, στο τμήμα Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων. Είναι διδάκτωρ Ιστορίας της Τέχνης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και μέλος της Εταιρείας Λογοτεχνών Θεσσαλονίκης. Υπηρέτησε ως Τμηματάρχης Βυζαντινών Αρχαιοτήτων επί σειρά ετών, στην 9η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Κοζάνης και ως γραμματέας του Διοικητικού Συμβουλίου του Ευρωπαϊκού Κέντρου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων (ΕΚΒΜΜ). Ασχολήθηκε με ανασκαφές στο πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης και στους

νομούς Θεσσαλονίκης και Κοζάνης, καταγραφές κειμηλίων, αναστηλωτικά βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων και χώρων, ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω εκθέσεων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων κ.ο.κ. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα αφορούν σε θέματα ιστορικής τοπογραφίας και ιστορίας της βυζαντινής, μεταβυζαντινής και νεότερης τέχνης, ενώ ιδιαίτερο αντικείμενο μελέτης της αποτελούν τα βυζαντινά και μεταβυζαντινά τέμπλα.

Κούτσικος Γρηγόρης, Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών & Μηχανικών Υπολογιστών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας .
ece01176@uowm.gr

Ο Γρηγόριος Κούτσικος είναι τελειόφοιτος του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών & Μηχανικών Υπολογιστών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας .

Κυράτσης Παναγιώτης, Καθηγητής, Τμήμα Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
pkyratsis@uowm.gr

Ο Δρ Μηχ. Μηχ. Παναγιώτης Κυράτσης είναι καθηγητής στο Τμήμα Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας (www.kyratsis.com). Είναι επιστημονικός υπεύθυνος του Ινστιτούτου Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Πανεπιστημιακού Ερευνητικού Κέντρου «ΤΗΜΕΝΟΣ» (urc.uowm.gr). Έλαβε το διδακτορικό του δίπλωμα στην ερευνητική περιοχή της βελτιστοποίησης μηχανουργικών κατεργασιών με συστήματα CAD/CAM από το Τμήμα Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης του Πολυτεχνείου Κρήτης. Είναι διπλωματούχος Μηχανολόγος Μηχανικός του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και κάτοχος τριών μεταπτυχιακών M.Sc. in Automotive Product Engineering & M.Sc. in CAD/CAM (Cranfield University, UK) και ΜΔΕ στη Διασφάλιση Ποιότητας (Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο). Έχει απασχοληθεί σε πλειάδα βιομηχανικών και ερευνητικών έργων και θεωρείται εξειδικευμένος σε θέματα σχεδιασμού, κατασκευής και ανάπτυξης προϊόντων. Τα βασικά ερευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν τα συστήματα CAD/CAM/CAE, σχεδιασμός προϊόντων, τις μηχανουργικές κατεργασίες κλπ. Είναι συγγραφέας περισσότερων από 20 βιβλίων και πάνω από 120 επιστημονικών άρθρων σε επιστημονικά περιοδικά και διεθνή συνέδρια. Έχει καταθέσει 12 βιομηχανικά σχέδια και μία ευρεσιτεχνία στον Οργανισμό Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας (ΟΒΙ), και είναι μέλος της ομάδας έκδοσης σε γνωστά διεθνή επιστημονικά περιοδικά. Το 2020 αποτέλεσε μέλος της κριτικής επιτροπής των διεθνών βραβείων για το σχεδιασμό προϊόντων GoodDesignAwards.

Λούτα Μαλαματή, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
louta@uowm.gr

Η Μαλαματή Λούτα είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια του τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Μήλιου Θεοδώρα, Διδάκτορας του Τμήματος Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
milioud@yahoo.gr

Η Θεοδώρα Α. Μήλιου είναι διδάκτορας του Τμήματος Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Με αφορμή τις ανθρωπιστικές σπουδές στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης άνοιξε έναν κύκλο μεταπτυχιακών σπουδών με ειδίκευση στις Γλώσσες και τον Πολιτισμό της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και με δεύτερη ειδίκευση στην Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό από την ΑΣΠΑΙΤΕ. Έχει συμμετάσχει σε διεθνή και ελληνικά επιστημονικά συνέδρια, τα οποία σχετίζονται με το αντικείμενο των σπουδών της. Τα επιστημονικά ενδιαφέροντά της σχετίζονται με την ιστορία, τον πολιτισμό και το οικιστικό απόθεμα στο χώρο της Χερσονήσου του Αίμου.

Πήτας Ιωάννης, Καθηγητής, Τμήμα Πληροφορικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
pitas@csd.auth.gr

Ο Ιωάννης Πήτας του Κωνσταντίνου είναι Διδάκτωρ Ηλεκτρολόγος Μηχανικός, καθηγητής του Τμήματος Πληροφορικής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (από το 1994). Διακρίσεις: IEEE fellow, IEEE Distinguished Lecturer, EURASIP fellow. Σπουδές: Διπλ. Ηλεκτρολόγος Μηχανικός ΑΠΘ 1980, Διδάκτορας Ηλεκτρολόγος Μηχανικός ΑΠΘ 1985. Ασχολείται με αυτόνομα συστήματα, τεχνητή όραση, μηχανική μάθηση, ευφυή ψηφιακά μέσα, ανθρωποκεντρικούς υπολογιστές και επεξεργασία βιοιατρικής εικόνας. Διετέλεσε επισκέπτης καθηγητής σε 12 Πανεπιστήμια του εξωτερικού. Έχουν δημοσιευθεί περισσότερες από 920 εργασίες του σε διεθνή περιοδικά ή συνέδρια και 45 κεφάλαια σε ξενόγλωσσα βιβλία. Συνέγραψε, εξέδωσε και συν-εξέδωσε 15 βιβλία. Έχει δώσει 98 προσκεκλημένες ομιλίες σε διεθνή συνέδρια και Πανεπιστήμια. Υπήρξε μέλος επιστημονικών επιτροπών περισσότερων των 291 συνεδρίων και συνδιοργανωτής 33 συνεδρίων. Συμμετείχε σε 73+ προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης και ταν επιστημονικός υπεύθυνος σε 44 από αυτά. Ήταν γενικός ή τεχνικός πρόεδρος 5 διεθνών συνεδρίων. Έχει 34700+ ετεροαναφορές στο έργο του και h-index 87+.

Ήταν ιδρυτής και Πρόεδρος της IEEE Autonomous Systems Initiative <https://ieeeseasignalprocessingsociety.org/> Είναι Πρόεδρος της Διεθνούς Ακαδημίας Τεχνητής Νοημοσύνης International Artificial Intelligence Doctoral Academy (AIDA) <https://www.i-aida.org/> Είναι κύριος ερευνητής για το ΑΠΘ στα ερευνητικά έργα Horizon Europe TEMA, SIMAR, AI4Europe, και H2020 Aerial Core, AI4Media (ένα από τα 4 έργα αριστείας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην Τεχνητή Νοημοσύνη). Έλαβε το βραβείο ΑΠΘ ερευνητή με μεγαλύτερο αριθμό ετεροαναφορών (2009). Με βάση το <https://research.com/> είναι πρώτος στην Ελλάδα και 321 διεθνώς επιστήμων Πληροφορικής (2022).

Πράπας Γεώργιος, Υποψήφιος Διδάκτορας του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών & Μηχανικών Υπολογιστών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
g.prapas@uowm.gr

Ο Γεώργιος Πράπας είναι υποψήφιος διδάκτορας του τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών & Μηχανικών Υπολογιστών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, με τίτλο διατριβής «Διασύνδεση Περιβάλλοντος Μικτής Πραγματικότητας με Διεπαφή Εγκεφάλου-Υπολογιστή».

Σίσιου Ιωάννης, Δρ. Αρχαιολόγος, Εφορεία Αρχαιοτήτων Καστοριάς
ioannissisiou@gmail.com

Ο Ιωάννης Σίσιου του Δημητρίου είναι πτυχιούχος Ιστορικός Τέχνης - Αρχαιολόγος, κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών με θέμα, «Η εντοίχεια ζωγραφική δημιουργία του 15ου αιώνα στην Καστοριά» και κάτοχος διδακτορικού τίτλου σπουδών με θέμα «Η καλλιτεχνική σχολή της Καστοριάς στον 14ο αιώνα». Εργάζεται ως Υπάλληλος από το 1996 του Υπουργείου Πολιτισμού στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Καστοριάς. Έχει στο ενεργητικό του τριάντα πέντε δημοσιεύσεις σε εγχώρια και ξένα επιστημονικά περιοδικά και Πρακτικά και αντίστοιχες συμμετοχές σε συνέδρια. Είναι συγγραφέας τεσσάρων βιβλίων με θέματα από την πολιτιστική κληρονομιά της Καστοριάς. Είναι έγγαμος με δύο παιδιά.

Σιώκης Νικόλαος, Δρ. Ιστορίας Ελληνισμού
siokisn@gmail.com

Ο Νικόλαος Σιώκης είναι απόφοιτος της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ (1998), πτυχιούχος της Σχολής Παλαιογραφίας του Κέντρου Αγιολογικών Μελετών της Μητρόπολης Θεσσαλονίκης (1998) και κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης στη Χριστιανική Αρχαιολογία & Τέχνη (2002). Το 2010 ανακηρύχθηκε διδάκτορας της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ με ειδίκευση «Ελληνισμός και Ορθοδοξία». Ασχολείται συστηματικά με την έρευνα της ιστορίας και του πολιτισμού των Βλάχων της Βαλκανικής και τα ενδιαφέροντά του εστιάζονται στην ιστορία με έμφαση στη μελέτη του εθνικισμού, της μετανάστευσης και της εκπαίδευσης. Ειδικεύεται,

επίσης, στη μελέτη της ιστορίας της Δυτικής Μακεδονίας, στην εκκλησιαστική ιστορία των βαλκανικών κρατών και στην ιστορική εξέλιξη της χριστιανικής λατρείας.

Στρέμπας Βασίλης, Εκπαιδευτικός - Ερευνητής
vastrebas@gmail.com

Ο Βασίλης, γιός του δασκάλου Ιωάννη Στρέμπα, γεννήθηκε το 1960 στην Εράτυρα, όπου γαλουχήθηκε στον πολιτισμό της και αποφοίτησε από το Λύκειο. Σπούδασε χημικός και σήμερα υπηρετεί σε Λύκειο της Θεσσαλονίκης. Ενδιαφέρεται για την έρευνα της Ιστορίας και συνολικά του Πολιτισμού της Εράτυρας και την ανάδειξή του. Από το 1978 έχει καταγράψει σε χιλιάδες φωτογραφίες και διαφάνειες το σύνολο της Ζωγραφικής των σπιτιών της Εράτυρας και μέρος της αρχιτεκτονικής τους. Συμμετείχε στον Πολιτιστικό Σύλλογο και στην έκδοση του περιοδικού "Τα Χνάρια" και της "Εφημερίδας της Εράτυρας". Επίσης στην οργάνωση του Συνεδρίου για τα 300 χρόνια των Σχολείων της Εράτυρας, το 1999.

Τσάμπουρας Θεοχάρης, Δρ. Βυζαντινής Αρχαιολογίας, Αρχαιολόγος Εφορείας Αρχαιοτήτων Κοζάνης
thtsampouras@culture.gr

Ο Θεοχάρης Τσάμπουρας αποφοίτησε από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ. με πτυχίο στην Αρχαιολογία (2002) και την Ιστορία (2004). Ολοκλήρωσε τις μεταπτυχιακές του σπουδές στον Τομέα Βυζαντινής Αρχαιολογίας του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Α.Π.Θ. (2005) και το 2013 αναγορεύτηκε διδάκτορας Βυζαντινής Αρχαιολογίας στο ίδιο Τμήμα (με βαθμό άριστα ομοφώνως). Το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015 έλαβε την υποτροφία Mary Seeger O'Boyle για μεταδιδακτορική έρευνα στο Κέντρο Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Princeton των Η.Π.Α. Έχει διδάξει μαθήματα Ιστορίας της Τέχνης στο Α.Π.Θ. και στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, όπου εκπονεί το δεύτερο διδακτορικό του. Σήμερα εργάζεται ως μόνιμος αρχαιολόγος στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Κοζάνης.

Τσίπουρας Μάρκος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
mtsipouras@uowm.gr

Ο Μάρκος Τσίπουρας είναι Αναπληρωτής Καθηγητής του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

π. Χατζηεφραιμίδης Ι. Ειρηναίος, Ιεροκήρυκας Ι.Μ.ΦΠΕ- Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
exatzief@uowm.gr

Ο Αρχιμ. Ειρηναίος Χατζηεφραιμίδης διακονεί ως Ιεροκήρυκας στην Ί. Μ. Φλωρίνης, Πρεσπών και Έορδαίας. Είναι Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Έχει συμμετάσχει με είσηγήσεις σε δέκα έπτα Συνέδρια και έπιστημονικές Ήμερίδες του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Έκπαίδευσης, ως και διεθνή Συνέδρια του ΠΔΜ και του ΑΠΘ. Έχει διοργανώσει πέντε έπιστημονικές Ήμερίδες και έχει έπιμεληθεί τὰ πρακτικά τών τεσσάρων έξ αυτόν. Δημοσίευσε δέκα πέντε βιβλία (μονογραφίες) και είκοσι έξ αυτότελή άρθρα σε έπιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους. Οί έργασίες του είναι άναρτημένες στον ιστότοπο Academia Education.

URC TEMENUS

Ινστιτούτο Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής &
Πολιτιστικής Κληρονομιάς - ΠΕΚ "Τήμενος" -
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Εφορεία Αρχαιοτήτων Κοζάνης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Δήμος Βοΐου (Κοινότητα Εράτιρας)